

Monimenetelmällisen tutkimuksen integroivat strategiat

RIITTA SEPPÄNEN-JÄRVELÄ & LEENA ÅKERBLAD & KAISA HAAPAKOSKI

Johdanto

Monimenetelmällisestä tutkimuksesta (*mixed methods research*) on tullut erittäin suosittua viime vuosina – jopa siinä määrin, että puhutaan tutkimuksen kolmannesta paradigmasta tai metodologisesta liikkeestä (Johnson & Onwuegbuzie 2004; Symonds & Gorard 2010; Tashakkori & Teddlie 2008). Jennifer Greene (2007) perustelee monimenetelmällisen tutkimuksen tarvetta erityisesti ilmiöiden kompleksisella luonteella esimerkiksi haasteellisissa ja laajoissa sosiaalisen maailman tapahtumissa. Hän puhuu myös monimenetelmällisestä tavasta ajatella (*multiple ways of seeing and hearing, multiple ways of making sense of the social world*) (Greene 2007, 20). Tämä ajattelutapa perustuu oletukseen, että yksittäiset lähestymistavat täydentävät vuorovaikutuksessa toisiaan ja tuottavat näin syvemmän, laajemman ja kokonaisvaltaisemman ymmärryksen tutkimuskohteesta. Monimenetelmällisyyden onkin katsottu soveltuvan erityisesti monimutkaisten sosiaalisten ilmiöiden ja niin sanottujen ”pirullisten ongelmien” (*wicked problems*) sekä haavoittuvien ryhmien tarkasteluun (Gómez 2014; Mertens 2015; Mertens ym. 2016a; 2016b).

Monimenetelmällisyydestä alettiin puhua omalla erityisenä lähestymistapanaan 1980-luvulla (Johnson ym. 2007) erityisesti arviointitutkimuksen piirissä, jolloin kiinnostus kohdistui ensisijaisesti triangulaatioon ja paradigmaattisiin kysymyksiin (ks. Greene & McClintock 1985; Greene ym. 1989). On kuitenkin edelleen epäselvää, missä määrin monimenetelmällinen tutkimus mielletään omaksi, tunnusomaiseksi metodologiakseen (Mertens ym. 2016a). Vaikka monimenetelmällisen tutkimuksen määritelmästä ei ole täyttä yhteisymmärrystä, sen keskeisenä elementtinä on pi-

detty erilaisten aineistojen – yleensä laadullisten ja määrällisten – yhdistämistä. Joillakin tieteenaloilla, kuten sosiaalitieteissä, tämä on ollut yleistä jo pidemmän aikaa (Archibald ym. 2015).

Monimenetelmälliselle tutkimukselle leimallisuina piirteinä on pidetty myös analyysiprosessin jatkuvasti muovautuvaa luonnetta sekä aineistojen aitoa vuorovaikutuksellisuutta (Creswell & Plano Clark 2011). Tärkeimpänä monimenetelmällisyyden perusteena pidetään sitä, että määrällisen ja laadullisen lähestymistavan yhdistäminen tuottaa tutkimusongelmasta paremman ymmärryksen kuin lähestymistapojen soveltaminen yksinään. Lisäksi korostetaan sitä, että käytettävät menetelmät määräytyvät käytännössä tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten mukaan (Creswell & Plano Clark 2011.) Vaikka kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten menetelmien työnjakoa on perusteltu juuri sillä, että ne vastaavat erilaisiin tutkimuskysymyksiin (Töttö 1999), voidaan myös monimenetelmällisessä tutkimuksessa vastata erilaisiin tutkimuskysymyksiin luomalla erilaisia metodisia ratkaisuja ja strategioita (esim. erilaiset aineistojen yhdistämisen käytännöt ja integraation muodot).

Tässä tekstissä tarkastelemme monimenetelmällisen tutkimuksen lähtökohtia sekä aineistojen yhdistämisen ja integroinnin käsitteitä. Monimenetelmällisen tutkimuksen metodologiassa yhdistely (*combining*) ja integraatio voidaan erottaa toisistaan vahvasti (vrt. Moran-Ellis ym. 2006). Toisaalta integraatio voidaan ymmärtää laajassa merkityksessä, jolloin sillä viitataan siihen, miten tutkijat pystyvät integroimaan laadullista ja määrällistä ajattelua tutkimuksen tekemisen kaikilla tasoilla (Mertens ym. 2016a). Tavoitteenamme on selvittää, miten integraatiota voidaan käsitteellisesti jäsentää ja miten nämä jäsennykset suhteutuvat integroivien strategioiden mahdollisuuk-

siin monimenetelmällisessä tutkimuksessa. Analyysimme perustuu monimenetelmällistä tutkimusta tarkastelemaan metodikirjallisuuteen. Keskeytymme erityisesti tutkimusparadigmojen eroja sekä yhdistämisen ja integraation käsitteitä tarkasteleviin teksteihin.

Monimenetelmällisen tutkimuksen määrittelyä

Monimenetelmällisen tutkimuksen määrittelyä on keskusteltu paljon. Määrittelyissä joudutaan monimenetelmällisen tutkimuksen luonteen vuoksi ottamaan kantaa siihen, mistä milloinkin puhutaan: paradigmojen, lähestymistapojen, aineistojen, metodien vai metodologioiden yhdistämisestä. Monimenetelmällisyys-termiä saatetaan käyttää myös varsin pinnallisesti (Watkins & Gi-oija 2015). Eri kielten käsitteelliset erot ovat tässä olennaisia. Esimerkiksi englannin kielessä on mahdollista erottaa niin sanottu *multiple methods* -tutkimus *mixed methods* -tutkimuksesta. Tällöin erona on erityisesti se, että toisessa (*multiple methods*) voidaan käyttää useita eri menetelmiä tai aineistoja laadullisen tai määrällisen asetelman sisällä, kun taas toisessa (*mixed methods*) kyse on erityisesti laadullisen ja määrällisen aineiston yhdistelmästä. (Fetters & Molina-Azorin 2017.) On kuitenkin esitetty myös kysymys, voisiko erilaisten laadullisten aineistojen ja analyysimenetelmien yhdistäminen määrittä monimenetelmälliseksi tutkimukseksi (Morse & Niehaus 2009). Kaikkiaan määrittelyjen vaihtelu ilmentää monimenetelmällisen tutkimuksen soveltamisalueen moninaisuutta ja siinä heijastuvat myös tieteenalakohtaiset, maantieteelliset kontekstit tai erilaisten tutkimustraditioiden painotukset (Archibald ym. 2015). Myös se, miten eri määrittelyissä painottuvat tai yhdistyvät metodologia, metodit ja tieteenfilosofia, vaihtelee suuresti (Creswell & Plano Clark 2011).

Donna Mertens ja kumppanit (2016b) toteavat, että monimenetelmällisen tutkimuskentän systematisointi ja yhteisten määrittelyjen luominen palvelevat tiettyjä tarkoituksia. Kirjoittajien mukaan monimenetelmällisen tutkimuksen yleinen viitekehys tulee kuitenkin pitää joustavana, ja kannustaa tutkijoita metodologisissa ratkaisuisa tietoon perustuvaan luovuuteen (*informed creativity*). Monimenetelmällisten tutkimusasetelmien yksityiskohtaista luokittelua onkin kritisoitu siitä,

että luokittelut eivät pysty sisällyttämään itseensä tutkimusten todellista monimuotoisuutta, tutkimusprosessien joustavaa ja kehämäistä luonnetta sekä tutkimuksen käytännön toteutukseen liittyviä kysymyksiä (esim. Bryman 2008; Guest 2012; Maxwell & Loomis 2003). Mertens ja kumppanit (2016a) näkevät silti tärkeäksi, että tulevaisuudessa monimenetelmälliselle tutkimukselle asetetaan tietyt minimikriteerit. He itse ehdottavat seuraavia kriteereitä: useamman kuin yhden metodin, metodologian, lähestymistavan, teoreettisen tai paradigmaattisen viitekehysten käyttö sekä näihin eri komponentteihin perustuvien tulosten integrointi. Yhtenä monimenetelmällisen tutkimuksen tulevaisuuden haasteena nähdäänkin integraatio laajassa merkityksessä eli se, miten tutkijat pystyvät integroimaan laadullista ja määrällistä ajattelua tutkimuksen tekemisen kaikilla tasoilla: filosofisella ja teoreettisella, aineiston keräämisessä ja analyysissa, tulosten raportoinnissa ja hyödyntämisessä. (Mertens ym. 2016a.)

Tällä hetkellä monimenetelmällinen tutkimus lienee vakiintumisvaiheessa: kattavia käsikirjoja on julkaistu (esim. Creswell & Plano Clark 2011), alueella on oma tieteellinen jurnaalinensa (*Journal of Mixed Method Research*) ja eri tieteenalojen julkaisuissa raportoidaan monimenetelmällisesti toteutettuja tutkimuksia. Monimenetelmällisen tutkimuksen käsitteellinen täsmentäminen on kuitenkin yhä tärkeää ja ajankohtaista, sillä erilaisten aineistojen ja metodien yhdistäminen nostaa esiin sekä paradigmaattisia että tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä. Se, miten näitä kysymyksiä käytännössä ratkotaan, vaikuttaa monimenetelmällisen tutkimuksen määrittelyyn mahdollisuuksiin ja toisaalta määrittelyt vaikuttavat käytännön ratkaisuihin.

Laadullinen, määrällinen ja monimenetelmällinen tutkimus

Monimenetelmällisestä tutkimuksesta käydyissä keskusteluissa nousee toistuvasti esille jaottelu määrälliseen ja laadulliseen tutkimukseen (esim. Morgan 2007). Taustalla vaikuttaa yleisesti metodikeskusteluissa pinnalla ollut ajatus siitä, että tutkimussuuntaukset muodostaisivat keskenään erilaiset ja osin vastakkaiset lähestymistavat, jotka kiinnittyvät toisistaan poikkeaviin filosofisiin positiioihin tai paradigmoihin. Näitä ovat esimerkiksi epistemologisilta ja ontologisilta perusteluiltaan

erilaiset post-positivistiset, konstruktivistiset sekä pragmatistiset, pluralistiset ja realistiset lähtökohdat (Mertens ym. 2016a). Laadullisen ja määrällisen lähestymistavan erot on joskus nähty niin perustavanlaatuisina, että niiden käyttö samassa tutkimuksessa on koettu mahdottomaksi (Onwuegbuzie & Leech 2005). Toisaalta, kuten Anthony Onwuegbuzie ja Nancy Leech (2005) toteavat, on määrällisellä ja laadullisella tutkimuksella myös paljon yhteistä. Molemmissa pyritään selittämään sosiaalitieteiden kentällä ilmeneviä monimutkaisia suhteita – ymmärtämään ihmisiä sekä maailmaa heidän ympärillään (Onwuegbuzie & Leech 2005). Myös laadullisen ja määrällisen tutkimuksen sisällä on eroja: esimerkiksi laadullisiin aineistoihin perustuvat tutkimukset voivat poiketa huomattavastikin toisistaan sekä episteemisiltä lähtöoletuksiltaan että suhteessa aineiston keräämisen ja analysoinnin käytäntöihin (ks. Cronin ym. 2007).

Mertensin (2012) mukaan monimenetelmällisestä tutkimuksesta puhutaan ajoittain ”kolmantena paradigmana” laadullisen ja määrällisen tutkimussuuntauksen rinnalla. Paradigmaero ei kuitenkaan viittaa laadullisen ja määrällisen tutkimustavan jakoon sinänsä, vaan filosofisiin positioihin ja tutkimuksen tekoon liittyviin perusolettamuksiin. On esimerkiksi mahdollista tehdä mitä tahansa tutkimusta erilaisin epistemologisin ja ontologisin oletuksin, aineiston laadusta riippumatta. Gert Biestan (2010) mukaan laadullisen ja määrällisen tutkimuksen ero onkin lähinnä aineistojen olomuodossa – toinen sisältää laatuja esimerkiksi teksti- tai puhemuodossa ja toinen määriä numeroina.

Toistuva palaaminen vastakkainasetteluun onkin nähty hedelmättömäksi (Morgan 2007). Monimenetelmällisessä tutkimuksessa voidaan hyväksyä useat erilaiset tiedolliset ja todellisuuskäsitteet (subjektiivinen, objektiivinen ja intersubjektiivinen) (Johnson & Gray 2010, 72). Suv Ronkainen (2009) toteaa, että monimenetelmällisen tutkimuksen ytimessä yhdistetään erityyppistä ja eri yleisyystasolla olevaa tietoa tutkimuksen tavoitteeseen pääsemiseksi, jolloin suuret paradigmaattiset jaot eivät ole keskeisiä. Berth Danermarkin ja kumppaneiden (2002) mukaan jako määrälliseen ja laadulliseen tutkimukseen voitaisiinkin korvata ”pragmaattisella metodien kombinaatiolla”. Tällöin tutkimuksessa hyödynnettäisiin juuri niitä menetelmiä, jotka mahdollistavat tutkimuskysymyksiin vastaamisen parhaalla mahdollisella tavalla.

Tutkimuskysymysten ja metodien suhde voidaan nähdä kuitenkin myös vastavuoroisena. Tutkimuskysymykset ohjaavat metodologisia ratkaisuja, mutta toisaalta metodit vaikuttavat siihen, mitä tutkimuksessa kysytään ja voidaan kysyä. (Mertens ym. 2016a.)

Monimenetelmällisen tutkimuksen omina paradigmoina voidaan Mertensin (2012) mukaan pitää dialektis-pluralistista, transformatiivista ja pragmaattista lähestymistapaa. Dialektis-pluralistisessa lähestymistavassa erilaiset paradigmat asetetaan ”keskustelemaan” toistensa kanssa, niitä verrataan etsien yhteisiä ja eroavia kysymyksiä. Transformatiivisessa lähestymistavassa voidaan puolestaan olettaa tietynlaisia eettisiä positioita. Niiden avulla myös tutkimusta tulisi suunnata siten, että voidaan vahvistaa esimerkiksi sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja ihmisoikeuksia. Pragmaattista paradigmaa on pidetty aivan erityisesti monimenetelmällistä tutkimusta tukevana lähtökohtana, sillä sen avulla on kyetty tukeutumaan käsitykseen siitä, että tutkimuksessa tulee käyttää mitä tahansa ongelman ratkaisemiseen soveltuvia menetelmiä. Mertensin (2012) mukaan tällaisen tutkimuksen ongelmana voi kuitenkin olla yliyksinkertaistava näkökulma pragmatismista. David Morganin (2007) mukaan pragmatistisessa monimenetelmällisessä tutkimuksessa olennaista on sellainen abduktiivinen päättely, jossa erilaiset päätelytavat (induktiivinen ja deduktiivinen) ja suhde sekä teoriaan että tutkimustoimintaan vuorottelevat tutkimuksen kuluessa. Olennaista on itse tutkimustoiminta. Monimenetelmällisen tutkimuksen yhteydessä pragmatismi voidaan nähdä myös tietynlaisena sitoutumisena epävarmuuteen. Tämä tarkoittaa sen tunnustamista, että tutkimuksessa ”tuotettu” tieto ei ole koskaan absoluuttista, ja esimerkiksi havaitut kausaaliset suhteet ovat aina ”väliaikaisia ja vaikeita identifoida”. (Teddle & Tashakkori 2009, 93.) Erilaiset ihmisten toimintaan väistämättä liittyvät epävarmuustekijät vaikuttavat siihen, että käytännössä orientoituneessa monimenetelmällisessä tutkimusprosessissa tulee säilyttää tietty joustavuus ja avoimuus (Feilzer 2010; ks. myös Johnson & Onwuegbuzie 2004; Onwuegbuzie & Leech 2005; Sotkasiira 2015).

Pragmatismien suoraviivaisesta soveltamisesta eli tarveperusteisesta, metodisesta ”kaikki käy”-periaatteesta on myös varoiteltu (esim. Mertens ym. 2016a). Niin sanotussa kriittisessä pluralismissa kiinnitetäänkin tutkimuskysymysten lisäksi huomiota erilaisten lähestymistapojen tieteen-

filosofiin perustoihin ja niiden yhteensovittamisen problematiikkaan. Esimerkiksi laadulliseen aineistoon ja sille tyypillisiin analyyseihin perustuvia tuloksia ei voi yksioikaisesti validoida määrälliseen aineistoon pohjautuvilla tuloksilla. (Daneermark ym. 2002.) Tämä ei tarkoita sitä, että lähestymistavat nähtäisiin perustavalla tavalla erilaisina ja mahdottomina yhdistää. Kriittisyys tarkoittaa aineistojen väliseen suhteeseen liittyvien kysymysten reflektointia ja metodisten ratkaisujen ja käytäntöjen eksplikointia ja perustelua.

Yhdistely ja integraatio käsitteinä ja käytäntöinä

Monimenetelmällinen tutkimus vaatii aina erilaisen aineistojen yhdistämistä. Tähän yhdistämiseen liittyvät termit eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä. Esimerkiksi yhdistäminen (*mixing*), yhdistely (*combining*) ja integraatio eroavat sekä käsitteellisesti että tutkimuskäytäntöinä toisistaan. Termien moninaiset käyttötavat näkyvät myös monimenetelmällistä tutkimusta koskevissa metodikeskusteluissa ja empiiristen tutkimusten kuvauksissa. Kyse on erityisesti kielellisistä eroista ja nyansseista. Kun englanninkielisessä monimenetelmällisyyttä koskevassa tutkimuksessa puhutaan eri tyyppisten aineistojen välisestä suhteesta, käytetään esimerkiksi termejä ”combine”, ”mesh”, ”blend”, ”integrate” ja ”merge” (ks. Bryman 2008). Suomeksi aineistoja voidaan esimerkiksi ”yhdistellä”, ”yhdistää”, ”sekoittaa”, ”miksata”, ”linkittää”, ”integroida” ja ”sulauttaa”. Termeissä on kuitenkin sisällöllisiä eroja. Tämän vuoksi monimenetelmällisessä tutkimuksessa on tärkeää eksplikoida, mitä termeillä kulloinkin tarkoitetaan (ks. Haapakoski & Åkerblad 2018).

Yhdistämisen (*mixing*) näkökulmasta monimenetelmällisen tutkimuksen keskeiset kysymykset liittyvät siihen, mitä tutkimuksessa yhdistetään eli ”miksataan”, missä tutkimusprosessin vaiheessa ja millaisin painotuksin. Yhdistämisen ajoituksesta ja painotuksesta on esitetty varsin kattavia monimenetelmällisten tutkimusasetelmien typologioita (esim. Creswell & Plano Clark 2011; Teddlie & Tashakkori 2009). Tyypillisesti yhdistetään laadullisia ja määrällisiä aineistoja ja sitä kautta erilaisia analyysimenetelmiä. Englanninkielisessä kirjallisuudessa menetelmäksi (*method*) on niputettu usein sekä aineistot että menetelmät (Laine ym. 2007). Myös erilaisia metodologioita ja tutkimus-

tyyppejä voidaan yhdistää. (Johnson ym. 2007; Johnson ym. 2004.) Tutkimusprosessin vaihe, jossa niin sanottu ”mixing” tapahtuu, voi sijoittua aineiston keruun, analyysin ja tulkinnan vaiheisiin tai useampiin näistä. Erilaisia aineistoja voidaan yhdistää tai linkittää joko samanaikaisesti tai peräkkäisesti, jolloin ne voivat rakentua toistensa päälle, tai upottamalla toinen toiseensa. (Johnson ym. 2004.) Kaikkiaan yhdistämisessä (*mixing*) olennaista on se, miten yhdistämisen tarkoitus ja ajoitus sekä aineistojen väliset arvosuhteet tutkimusasetelmassa ratkaistaan ja eksplikoidaan.

Lisäksi yhdistäminen voi liittyä aineistojen moninäkökulmaisuuuteen, joka merkitsee omaa erityistä perspektiiviään aineistojen ja analyysien yhdistämiseen. Moniäänisyyttä tai moninäkökulmaisuuutta pidetään monimenetelmällisissä tutkimusasetelmissa tärkeänä erityisesti silloin, kun halutaan ymmärtää eri toimijoiden näkemyksiä, heidän välisiä suhteitaan ja dynamiikkaa (vrt. Kendall ym. 2009). Se on perusteltua myös silloin, kun tutkittava ilmiö on kompleksinen, siihen liittyy paljon erilaisia intressejä tai toimijoiden suhde ei ole symmetrinen. Lähestymistavan käyttö onkin näistä syistä melko tavallista arviointi- ja implementaatiotutkimuksissa. Monimenetelmällisessä metodikirjallisuudessa moninäkökulmaisuuutta ei näytetä erotettavan omaksi erityiseksi alueekseen. Aineiston moninäkökulmaisuus merkitsee kuitenkin erityistä haastetta aineistojen yhdistämiselle ja analyysille. Eri informanttiryhmiltä samasta kohteesta, samoihin tutkimuskysymyksiin kerätyt aineistot tuovat esille erilaisia kokemuksia samasta asiasta. Triangulaation näkökulmasta aineistot eivät vahvista eri aineistoihin perustuvan analyysin validiteettia vaan tuottavat erilaisia tulkintoja todellisuudesta (Hammersley 2008).

Jo Moran-Ellis ja kumppanit (2006) erottavat toisistaan yhdistelevän (*combining*) ja integroivan monimenetelmällisen tutkimuksen. Heidän mukaansa tutkimuksissa voidaan yhdistellä (*combine*) menetelmiä ajallisesti eri tavoin, esimerkiksi toteuttaa laadullinen tutkimus määrällisen osuuden jälkeen tai toisin päin. Yhdistelyssä aineistot ovat erilaisessa asemassa suhteessa toisiinsa ja niillä voidaan tarvittaessa vastata eri kysymyksiin. Esimerkiksi haastatteluja käytetään kyselylomakkeen suunnittelun pohjana, tai kyselyn määrällisiä tuloksia ”täydennetään” tekstimuotoiseen aineistoon perustuvilla havainnoilla. Tällöin ei kuitenkaan ole kyse varsinaisesta integraatiosta. Integraatiosta voidaan Moran-Ellisin ja kumppaneiden

(2006) mukaan puhua silloin, kun integraatio rakentuu prosessinomaisesti läpi tutkimuksen analyysi- ja tulkintavaiheiden (vrt. myös Evans ym. 2011). Toisaalta siitä voidaan puhua myös silloin, kun tutkittavan ilmiön luonne nähdään yhtäaikaaisesti sekä määrällisenä että laadullisena. Moran-Ellis ja kumppanit (2006) määrittelevätkin integraation monimenetelmällisessä tutkimuksessa laajasti metodien, aineistokokonaisuuksien, analyytisten löydösten ja perspektiivien praktiseksi suhteeksi (ks. myös Haapakoski & Åkerblad 2018).

Moran-Ellis ja kollegat (2006) esittävät tästä käytännöstä suhteesta esimerkkinä liikennejärjestelmässä erilaiset liikennemuodot toimivat integroidusti. Matkustaja voi ostaa yhden lipun koko matkalle, ja hänen on helppo vaihtaa esimerkiksi junasta bussiin. Integrointi edesauttaa jouhevaa perille pääsemistä. Vaikka bussi pysyy koko ajan busina ja juna junana, liittyy niiden välinen mekanismi ne toisiinsa – integroitu järjestelmä on enemmän kuin osiensa summa. Esimerkki auttaa hahmottamaan integraatiota nimenomaan käytännön suhteena. Tämän verkkomaisen suhteen luomisen päämääränä on ”tietää enemmän”. Se, mitä tällä ”tietämisellä” tarkoitetaan, riippuu puolestaan tutkimuksen teoreettisista ja epistemologisista lähtökohdista. Suhteen luomisen prosessi ei itsessään sisällä mitään tiettyä epistemologista väitettä. Vasta prosessin tulokset voidaan asemoida epistemologisesti, tutkijoiden teoreettisten lähtökohtien ja monimenetelmällisyyden perustelujen (esim. triangulaatio, komplementaarisuus) pohjalta. (Moran-Ellis ym. 2006.)

Moran-Ellisin ja kumppaneiden (2006) mukaan ”todellinen” integraatio edellyttää ensisijaisesti, että erilaiset metodit ja aineistotyyppit nähdään samanarvoisina ja niillä pyritään saavuttamaan yhteinen tavoite. Näin ollen ne ovat toisistaan riippuvaisia, mutta säilyttävät samanaikaisesti omat ominaislaatunsa. Lisäksi Moran-Ellis ja kumppanit (mt.) täsmenävät, että tutkimukset voivat jakaantua integraation osalta ainakin kahteen alalajiin: ensinnäkin erillisiä menetelmiä käyttäviin tutkimuksiin, joissa integraatio tapahtuu analyysivaiheessa (analyytinen integraatio, ks. myös Cronin ym. 2007), sekä toiseksi tutkimuksiin, joissa olennaista on teoreettinen integraatio. Teoreettisessa integraatiossa erilaisiin aineistoihin ja analyysiin pohjautuvat tulokset tuodaan yhteen tietyn teoreettisen viitekehyksen avulla. Integraatiossa on kaikkiaan kyse erityyppisten aineistojen ja analyysien monitasoisesta ”yhteenkutomisesta”,

mikä voidaan nähdä samanaikaisesti sekä luovana että käytännöllisenä prosessina (Haapakoski & Åkerblad 2018). Tällaiseen prosessiin vaikuttaa myös aineiston monitahoisuudesta johtuva ennakkoimattomuus (ks. Bryman 2006; 2007).

Yhteenvetona voidaan todeta, että sekä yhdistäminen (*mixing*) että integraatio ja erilaiset integraation muodot näyttävät liittyvän monimenetelmällisyyden ilmaistuihin käyttötarkoituksiin. Voidaan puhua integroivista tutkimusstrategioista, joissa tulisi tunnistaa ja ilmaista miksi, millaista ja miten eri tyyppisten aineistojen ja menetelmien integraatiota toteutetaan. Esimerkiksi käsitykset tutkimuksen tavoitteista ja viitekehyksistä vaikuttavat siihen, millaista tulkintaa tutkimus vaatii (vrt. myös Evans ym. 2011) ja millaista integroivaa strategiaa tutkimuksessa voidaan toteuttaa. Aina tutkimuksissa eksplikoitujen monimenetelmällisyyden käyttötarkoitukset ja todelliset tutkimuskäytännöt eivät kuitenkaan kohtaa. Alan Bryman (2006; 2007) toteaa, että monissa tutkimusraporteissa monimenetelmällisyyden tarkoitusta ei ilmaista suoraan, tai vastaavasti kerrotut tarkoitukset eivät vastaa todellisia tutkimuskäytäntöjä. On tärkeää pystyä perustelemaan, mitä tarkoitusta varten samassa tutkimuksessa käytetään useita eri tyyppisiä aineistoja ja menetelmiä. Juuri nämä perustelut tekevät tutkimuksen epistemologisia oletuksia näkyviksi (ks. Moran-Ellis ym. 2006). Tutkimuksen teon konkretian tasolla integraatio puolestaan voidaan nähdä ”integraatio-työnä” (Haapakoski & Åkerblad 2018), jossa esimerkiksi tutkimuskysymysten ja aineistojen suhde rakentuu pienten mutta tietoisten, tutkimuksen kuluessa tehtävien ratkaisujen kautta.

Lopuksi

Tässä tekstissä tarkastelimme monimenetelmällisen tutkimuksen lähtökohdista, jäsenimme integroinnin käsitettä ja tarkastelimme integroivien strategioiden mahdollisuuksia monimenetelmällisessä tutkimuksessa. Integraatio ilmenee monimenetelmällisessä tutkimuksessa vähintään aineistojen keräämisen, analysoinnin ja tulkinnan tasolla. Laajasti määriteltynä integraatio sisältää laadullisen ja määrällisen ajattelun integroinnin myös filosofisella ja teoreettisella tasolla (ks. Mertens ym. 2016a; vrt. myös Morgan 2007). Moran-Ellisin ja kumppaneiden (2006) mukaan on olennaista, että monimenetelmällisen tutkimuksen yhteydes-

sä kiinnitetään huomiota nimenomaan tutkimuksen teon käytännön prosesseihin eli tapaan, jolla eri muodossa olevat aineistot tuodaan vuoropuheluun keskenään. Tutkijoiden täytyy ensinnäkin pystyä perustelevaan, mitä tarkoitusta varten erilaisia aineistoja ja menetelmiä käytetään samassa tutkimuksessa, ja toiseksi, miten niitä konkreettisesti liitetään yhteen ja miksi juuri sillä tavoin. Integroiva tutkimustrategia vaatii tutkijoilta laaja-alaista osaamista ja ennakkoluulottomuutta. Bryman (2007) toteaa, että tutkijan henkilökohtainen mieltymys tai osaaminen liittyen joko määrälliseen tai laadulliseen tutkimukseen saattaa monimenetelmällisessä tutkimuksessa asettua integraation esteeksi. Kyse on osaltaan oletuksesta, että laadullinen ja määrällinen tutkimus eroavat perustavanlaatuisesti toisistaan. Tämä taas on johtanut siihen, että empiiristä tutkimusta tekevät erikoistuvat usein käytännön syistä jompaan kumpaan, ja mahdollisesti vielä johonkin spesifiin analyysimenetelmään. (Bryman 2007.) Mertens ja kumppanit (2016a) kuitenkin toteavat, että ”pirullisten” ongelmien ja laajojen haasteiden ratkaiseminen vaatii metodista diversiteettiä.

KIRJALLISUUS

Archibald, Mandy & Radil, Amanda & Zhang, Xiaozhou & Hanson, William: Current mixed methods practices in qualitative research: A content analysis of leading journals. *International Journal of Qualitative Methods* 14 (2015): 2, 5–33.

Biesta, Gert: Pragmatism and the philosophical foundations of mixed methods research. S. 95–118. Teoksessa Tashakkori, Abbas & Teddlie, Charles (toim.): *Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Thousand Oaks: Sage, 2010.

Bryman, Alan: Integrating quantitative and qualitative research: how is it done? *Qualitative Research* 6 (2006):1, 97–113.

Bryman, Alan: Barriers to integrating quantitative and qualitative research. *Journal of Mixed Methods Research* 1 (2007):1, 8–22.

Bryman, Alan: Why do Researchers Integrate/Combine/Mesh/Blend/Mix/Merge/Fuse Quantitative and Qualitative Research? Teoksessa Bergman, Manfred Max (toim.): *Advances in Mixed Methods Research*. London: Sage, 2008.

Cronin Ann & Alexander, Victoria & Fielding Jane & Moran-Ellis, Jo & Thomas Hilary: The Analytic Integration of Qualitative Data Sources. S. 572–584. Teoksessa Alasuutari Pertti (toim.): *Social Research Methods*. SAGE Handbook. Thousand Oaks: Sage, 2007.

Creswell, John & Plano Clark, Vicki: *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. London:

Monimenetelmällistä tutkimusta tekevien olisi hyvä tuntea erilaisia integroivia tutkimusstrategioita. Tämä kuitenkin vaatii lisää keskustelua ja integraatioon liittyvien käytäntöjen ja integraation erilaisten muotojen tunnistamista tutkimuksen teon mikrotasolla. Integroivien tutkimuskäytäntöjen mikrotasoa voitaisiin tutkia ja avata vielä lisää konkreettisin tutkimusesimerkein, jotta erilaiset integraation muodot ja niihin liittyvät perustelut ja oletukset voitaisiin tunnistaa. Aineistotyyppien rajat ylittävistä, integroivasta analyysiprosessista ja sen dokumentoinnista ei kuitenkaan juuri keskustella monimenetelmällisyyttä koskeissa käsikirjoissa. Niissä painottuvat sen sijaan laadullisen ja määrällisen lähestymistavan paradigmaattiseen jakoon perustuvat, yksityiskohdalliset tutkimusasetelmien määrittelyt ja luokitte- lut. Monimenetelmällisen tutkimuksen ei kuitenkaan tarvitse olla ainoastaan määrällisten ja laadullisten aineistojen käyttämistä samassa tutkimuksessa, vaan eri olomuodoissa olevien aineistojen suunnitelmallista yhteen liittämistä ja integroivien monimenetelmällisten strategioiden systemaattista kehittämistä.

Sage, 2011.

Danermark, Berth & Ekstrom, Mats & Jakobsen, Liselotte & Karlsson, Jan Ch.: *Explaining society: An introduction to critical realism in the social sciences*. London: Routledge, 2002.

Evans, Bronwynne & Coon, David & Ume, Ebere: Use of Theoretical Frameworks as Pragmatic Guide for Mixed Methods Studies: A Methodological Necessity? *Journal of Mixed Methods Research* 5 (2011): 4, 276–292.

Feilzer, Martina: Doing Mixed Methods Research Pragmatically: Implications for the Rediscovery of Pragmatism as a Research Paradigm. *Journal of Mixed Methods Research* 4 (2010): 1, 6–16.

Fetters, Michael & Molina-Azorin: The Journal of Mixed Methods Research Starts a New Decade: Principles for Bringing in the New and Divesting of the Old Language of the Field. *Journal of Mixed Methods Research* 11 (2017): 1, 3–10.

Gómez, Aitor: New Developments in Mixed Methods With Vulnerable Groups. *Journal of Mixed Methods Research* 8 (2014): 3, 317–320.

Greene, Jennifer: *Mixed methods in social inquiry*. San Francisco: Jossey-Bass, 2007.

Greene, Jennifer & McClintock, Charles: Triangulation in Evaluation. *Design and Analysis Issues. Evaluation Review* 9 (1985): 5, 523–545.

Greene, Jennifer & Caracelli, Valerie & Graham, Wendy: Towards a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluati-*

- on and Policy Analysis 11 (1989): 3, 255–274.
- Guest, Greg: Describing Mixed Methods Research: An Alternative to Typologies. *Journal of Mixed Methods Research* 7 (2012): 2, 141–151.
- Haapakoski, Kaisa & Åkerblad, Leena: Monimenetelmällinen tutkimus ja integraatiotyö. Teoksessa Sepänen-Järvelä, Riitta (toim.): *Monimenetelmällisyys kuntoutuksen tutkimuksessa. Havaintoja ja kokemuksia Muutos-hankkeen tutkimuksista*. Työpapereita 144. Helsinki: Kela, 2018, 11–18.
- Hammersley, Martyn: *Troubles with triangulation*. S. 22–36. Teoksessa Bergman, Manfred Max (toim.): *Advances in mixed-methods research*. London: Sage, 2008.
- Johnson, Burke & Gray, Robert: *A History of Philosophical and Theoretical Issues for Mixed Methods Research*. S. 69–94. Teoksessa Tashakkori, Abbas & Teddlie, Charles (toim.): *Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Thousand Oaks: Sage, 2010.
- Johnson, Burke & Onwuegbuzie, Anthony & Turner, Lisa: *Toward a Definition of Mixed Methods Research*. *Journal of Mixed Methods Research* 2 (2007): 1, 112–133.
- Johnson, Burke & Onwuegbuzie, Anthony: *Mixed methods research: A research paradigm whose time has come*. *Educational Researcher* 33 (2004): 7, 14–26.
- Kendall, Marily & Carduff, Emma & Worth, Allison & Harris, Fiona & Loyd, Anna & Cavers, Debbie & Grant, Liz & Boyd, Kirsty & Sheikh, Aziz: *Use of multiperspective qualitative interviews to understand patients' and carers' beliefs, experiences and needs*. *BMJ* 339 (2009): 7739, b4122.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka: *Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria*. S. 9–38. Teoksessa Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.): *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus, 2007.
- Maxwell, Joseph & Loomis, Diane: *Mixed method design: An alternative approach*. S. 241–271. Teoksessa Tashakkori, Abbas & Teddlie, Charles (toim.): *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2003.
- Mertens, Donna: *What Comes First? The Paradigm or the Approach?* *Journal of Mixed Methods Research* 6 (2012) 4, 255–257.
- Mertens, Donna & Bazeley, Pat & Bowleg, Lisa & Fielding, Nigel & Maxwell, Joseph & Mason, George & Molina-Azorin, José & Niglas, Katrin: *The Future of Mixed Methods: A Five Year Projection to 2020*, 2016a. <https://mmira.wildapricot.org/resources/Documents/MMIRA%20task%20force%20report%20Jan2016%20final.pdf> (luettu 16.5.2018)
- Mertens, Donna & Bazeley, Patricia & Bowleg, Lisa & Fielding, Nigel & Maxwell, Joseph & Molina-Azorin, José & Niglas, Katrin: *Expanding Thinking through a kaleidoscopic look into the future: implications of the mixed methods international research association's task force report on the future of mixed methods*. *Journal of Mixed Methods Research* 10 (2016b): 3, 221–227.
- Mertens, Donna: *Mixed methods and wicked problems*. *Journal of Mixed Methods Research* 9 (2015): 1, 3–6.
- Moran-Ellis, Jo & Alexander, Victoria & Cronin, Ann & Dickinson, Mary & Fielding, Jane & Sleney, Judith & Thomas, Hilary: *Triangulation and integration: processes, claims and implications*. *Qualitative Research* 6 (2006): 1, 45–59.
- Morgan, David: *Paradigms Lost and Pragmatism Regained. Methodological Implications of Combining Qualitative and Quantitative Methods*. *Journal of Mixed Method Research* 1 (2007): 1, 48–78.
- Morse, Janice & Niehaus, Linda: *Mixed Method Design: Principles and Procedures*. Walnut Creek: Left Coast Press Inc, 2009.
- Onwuegbuzie, Anthony & Leech, Nancy: *On becoming a pragmatic researcher: The importance of combining quantitative and qualitative research methodologies*. *International Journal of Social Research Methodology* 8 (2005): 5, 375–387.
- Ronkainen, Suvi: *Vanhaa, uutta, sinistä, lainattua – monimenetelmällinen tutkimus. Suullinen esitys metodifestareilla*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2009.
- Sotkasiira, Tiina: *Kun aineisto ei riitä. Monimenetelmällisyys metodologisena ja käsitteellisenä oppimisenä*. S. 117–140. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Högbäck, Riitta (toim.): *Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*, 2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9786-5> (Luettu 16.5.2018)
- Symonds, Jennifer & Gorard, Stephen: *Death of mixed methods? Or the rebirth of research as a craft*. *Evaluation & Research in Education*, 23(2010): 2, 121–136.
- Tashakkori, Abbas & Teddlie, Charles: *Quality inferences in mixed methods research*. Teoksessa Bergman Manfred (toim.): *Advances in mixed methods research: Theories and applications*. London: Sage, 2008.
- Teddlie, Charles & Tashakkori, Abbas: *Foundations of mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2009.
- Töttö, Pertti: *Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tuolle puolen? Metodipoliittinen puheenvuoro*. *Sociologia* 36 (1999): 4, 280–292.
- Watkins, Daphne & Gioja, Deborah: *Mixed method research*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

TIIVISTELMÄ

Riitta Seppänen-Järvelä & Leena Åkerblad & Kaisa Haapakoski: Monimenetelmällisen tutkimuksen integroivat strategiat

Monimenetelmällistä tutkimusta koskeva keskustelu pohjautuu usein laadullisen ja määrällisen lähestymistavan dikotomiseen vastakkainasetteluun. Lähestymme analyysissämme monimenetelmällistä tutkimusta sen sijaan integraation näkökulmasta. Monimenetelmälliseen tutkimukseen liittyy aina eri tyyppisten aineistojen ja menetelmien yhdistämistä, mutta ei välttämättä varsinaista integraatiota. Tässä tekstissä tarkastelemme nimenomaan integraatiota monimenetelmällisen tutkimuksen strategiana.

Aloitamme tarkastelumme monimenetelmällisen tutkimuksen määrittelyistä ja suhteesta laadulliseen ja määrälliseen lähestymistapaan. Keskustelemme erilai-

sista integraation ymmärrystavoista, kuten analyttisestä integraatiosta, teoreettisesta integraatiosta ja integraatiosta praktisena suhteena. Integraatioon pyrkivä monimenetelmällinen tutkimus edellyttää tutkijoilta valmiutta reflektoida ja eksplikoida laadullisten ja määrällisten aineistojen väliseen suhteeseen liittyviä menetelmällisiä ratkaisuja ja monimenetelmällisyyden käyttötarkoitusta. Erityisesti holistista ymmärrystä tavoittelevaa ja ”pirullisten ongelmien” selvittelyyn tähtäävää monimenetelmällistä tutkimusta tekevien olisi hyvä tuntea erilaisia integroivia tutkimuskäytäntöjä ja niiden suhdetta monimenetelmällisyyden perusteluihin. Esitämme, että metodisen kehittelyn jatkoaste on tuoda aiempaa paremmin näkyviin integroivia strategioita ja erityisesti niiden mikrotasoa: sitä käytännön prosessia, jossa erilaiset aineistot tuodaan yhteen tiettyä tarkoitusta varten.